

Erdőgazdaságunk és a külföldi fa-behozatal

Írta: Radó Gábor.

Felbecsülhetetlen értékű szolgálatot tett az Erdészeti Lapok krónikása úgy az általános nemzetgazdaság, mint a magyar erdőgazdaság érdekeinek azzal, hogy a trianoni tíz gyászos esztendő fabehozatalának szomorú statisztikai adatait az elsősorban érdekelt szakközönség kezeihez adta, de az egész magyar közönség elé is juttatta s nem engedi ezt a létünket érintő kérdést a napirendről levenni.

Legkomolyabb napilapjaink is felfigyeltek ilymértű nemzeti vagyonszétválásra és kimerítően foglalkoztak a kérdéssel, de az utóbbi idők szaklapjainak hasábjain is régismert nevű szakembereink keresik a módot a baj orvoslására.

A veszedelem nagy, mert a bajt gyökerében gyógyítani alig áll módunkban, hiszen erdeinket elvesztettük. A meglévő területek faállományának megváltoztatása, a termelés mennyiségének fokozása, rövid pár esztendő alatt nem vihető keresztül, mert az erdőgazdaságban egy-egy rendszerváltoztatás csak évtizedek múlva érezteti hatását. Az új erdők telepítése, amint azt erdészeti egyesületünkben a hivatottak annyiszor elpanaszolták, a nemzeti elszegényedés miatt megfogyatkozott anyagi erők gyengesége folytán nem haladhat abban az ütemben, amint azt két-ségbeesett helyzetünk kívánná.

Nem marad tehát más hátra egyelőre, mint a megmaradt erdőtökének helyes kamatoztatásával megkísérelni a segítséget.

Szükségletünknek saját erőnkől való teljes fedezése egyelőre lehetetlen, amit bizonyít a behozott faanyagok mennyiségének állandó növekedése, de hiszem, hogy azt az óriási behozatali többletet észlelhető módon tudjuk redukálni, ha megtaláljuk a módját. S épp itt látom az Erdészeti Lapok krónikájának értékes szolgálatait, hogy a nekünk nehezen megszerezhető statisztikai közleményekre felhívta a figyelmet, hogy ki lelkén viseli a dolgát, gondolkodhassék!

A legérzékenyebb a tűzifabehozattal okozott veszteség.

Ez természetes következménye erdeink elvesztésének, de

véleményem szerint a behozatal nagyobb, mint amilyennek a hazai készletek figyelembevétele mellett lennie szabad volna.

Ennek okát elsősorban abban látom, hogy közönségünk az utolsó években a tőlünk elrabolt területekről korlátlan mennyiségben importált bükk hasábfához szokott, s ma nem akar más tűzifáról hallani, mint bükk hasábról.

Az importőrök hatalmas propagandával igyekeznek bebizonyítani azt, hogy a külföldről behozott bükk hasáb az egyedüli jó tűzifa, amit bizonyítottanak lát a laikus, csak bükkfát ismerő közönség azzal is, hogy a bükk tűzifa súlya és térfogata közti arány kedvezőbb, mint pl. a csernél, ha a cser is egy éves.

De vajjon ez az egyetlen, de nemcsak a bükknél meglévő előny indokoltá teszi-e azt, hogy emiatt súlyos milliók vándoroljanak ki az országból?

Nemcsak a cserfától irtózik közönségünk, hanem a tölgy, juhar és kőristől is, amelyeket nem ismer, de amelyekről szállítójától csak rosszat hall, amelyek pedig úgy fajsúly, mint a fűtőhatás szempontjából teljesen egyenlő értékűek a bükkal.

Évek óta állandóan figyelem a tűzifaárakat s következetesen megállapítottam azt, hogy az importfát 10—15 P-vel magasabb árban jegyzik a fapiacra a belföldinél. S a közönség még ezen az áron is szívesebben vásárolta, amíg lehetett, a belföldinél, mert azok, akiknek ez érdekük, elhitették vele azt, hogy az annnyival is többet ér.

Előrebocsátom, hogy a kereskedelmi szabadságnak híve vagyok, addig, amíg az árszabályozó hivatását teljesíti s csak ott tartom a szabadság korlátozását megengedhetőnek, ahol az közérdekbe és a kereskedői etikába ütközik. De szabad-e a kereskedelem szabadságának cégére alatt ily eszközökhöz nyúlni?! Be tudja-e valaki bizonyítani azt, hogy pl. az ungi vagy nagybányai hegyekben, ugyanolyan tengerszínfeletti magasságban, egyforma talajon és kitettség mellett, egyenlő éghajlati viszonyok között nőtt erdők bükk tűzifája jobb, mint a bükki vagy az eperjes—tokaji hegyeken, a Bakonyban, vagy a Mecseken nőtt bükkfáé. Nem indokolt-e itt már a beavatkozás?

S miután az importált fa bükkhasáb volt, a közönség azt is

elhitte, egyidejűleg, mert ezt hirdették, hogy mas tüzelőfa nem is lehet jó.

A külföldi fabehozatal korlátozása utáni nagy belföldi kereslet idején megállapíthattuk azt, hogy voltak nagy tételekkel dolgozó kereskedők, akik nem ismerték a juhar és szil tűzifát s mikor bebizonyítottuk nekik azt, hogy ezek semmivel sem hitványabbak a bükknél, sőt hőfejlesztő képességük azt meghaladja s erről maguk is meggyőződtek, ezeket a fanemeket is nagy mennyiségben vásárolták.

Ugyanez a sorsa a bükk dorongfának. Ha a bükk dorongfa idejében kerül piacra, nem fülk be s éppoly jó tüzelő, mint a hasáb.

Kétségtelen, hogy leghelyesebb eljárás volna az összes vas-tag bükkdorong tűzifát, — amint azt Lippóczy Béla ajánlotta — s amint azzal itt a Bükk hegységben vele és Muttynyánszky Jenővel együtt már évek előtt kísérletezünk, hasítani.

Az eredmények teljesen igazolták a kísérletek célját, a hasított bükkdorong tűzifa nem fült be s jóval előbb száradt ki, mint a hasítatlan dorong. De mindenek felett szükségesnek vélném annak a lehetőségnek a megteremtését, hogy az erdőbirtokos és fatermelő már aprított fát szállíthasson a fogyasztó központokba!

Ennek az akadálya az, hogy az aprított tűzifát a Máv. díj-szabás a 13. díjosztályra sorolta, míg az aprítatlan fát a 15. díjosztály tételei szerint szállítja, ebből is levonva 20%-os kedvezményt. A tarifakedvezmény csak az aprítatlan tűzifára vonatkozik, az aprítottra nem, ami pl. a Miskolc—budapesti paritás-ban a kétféle fa között 65 pengő fuvardíjkülönbséget tesz ki, ami az aprított fának szállítását már lehetetlenné teszi.

Pedig, ha ennek a lehetősége meg lenne, hatalmas mennyiségek volnának a fogyasztás céljaira megmenthetők. A termelő dorongfáját befülése előtt felapritaná s nem kellene várnia arra, hogy valaki — már hasábfát nem szerezhethén — ráfanyalodik közben befült dorongfájára s erősen lenyomott áron megveszi azt, nem volna kénytelen dorongfájának jórészét szenesíteni vagy mészégetésre felhasználni. A selejtes hasábfából is 70—80% elsőrangú piacképes árut lehetne kihozni ily módon s nem kellene

azt potom áron elvesztegetni, hogy, amint azt Kallivoda Andor mondja, 4—5 levél megírása révén kerüljön kézről-kézre, ugyanazon raktáron fekve, de állandóan drágítva a fogyasztóhoz — vagy szenesíteni.

Így ezen kisebb értékű anyagok is megfelelő áron és nagy mennyiségben kerülhetnének a piacra, talán kevesebb közvetítői haszonnal, — de ugyanannyi külföldi fát tartva távol — a behozataltól.

Ilymódon még a vékony dorongfa is eljuthatna a piacra, mert térfogata és súlya a kisebb szállítási díjat megbírná.

Magyarországon, főként itt a hegyek között a munkabérek alacsonyak. Még a legelhagyatottabb vidéken, s ott is, ahol kicsiny készletek lévén, géppel való aprítás nem volna kifizetődő, megoldható lenne a tűzifának kézzel való aprítása. Hisz itt Miskolcon tudok rá esetet, hogy tűzifakereskedők kézzel apríttatnak, mert nem lényegesen drágább, mint a géppel való aprítás s nem akarnak aprítógépekre beruházni. Ezzel a mi fatermelő munkásnépünk is kenyérhez jutna, akkor, amikor egyéb munkát nem talál, mert földje nincs.

Itt legfeljebb arról volna szó, hogy a nagy központok aprító üzemei, amelyeknek az érdekeit szolgálja ez a tarifális különbözet, kénytelenek volnának kisebb jövedelemmel beérni. Mert minden fát nem aprítana fel a birtokos azután sem, de mindenestre verseny keletkeznék, amelynek előnyeit a birtokos, a fogyasztóközönség és külkereskedelmi mérlegünk éreznék meg.

Csodálatos és teljesen érthetetlen ellenszenv nyilvánul meg a tölgy tűzifával szemben, amely hazai tűzifatermelésünk legnagyobb mennyiségű anyagát adja, pedig — szerény véleményem szerint ez az ellenszenv egyáltalában nem indokolt és csupán abban leli magyarázatát, hogy közönségünk a tölgy tűzifától elszokott, másrészt a tölgy tűzifa kergének lehullása a fűtésnél egy kis hulladékot, a fakereskedőknek 1—2%-os esetleges veszteséget okoz.

Tudomásom van arról, hogy úgy a fővárosban, mint a vidéki városokban is 20—25 esztendővel ezelőtt a tölgy tűzifa fogyasztása vezetett s csak az erdélyi és felvidéki fa könnyebb szállítási lehetőségünk megteremtése után szorította ki a tölgyet

a bükk. Több éven át adtam át tölgy tűzifát a Máv.-nak, nagyon sok tűzifát mérlegeltünk le ürköbméterenként különböző időkben az átadásokkor s feljegyzéseimből a leghatározottabban megállapíthatom azt, hogy a tölgy tűzifa ugyanoly mérvben szárad, mint a vele egyidőben döntött bükk s a Máv. által megkívánt 520 kg-os félszáraz, illetve 480 kg-os száraz súlyt a bükkfával egyidőben éri el.

Ebből aztán az is következik, hogy a tölgy tűzifának a súlya és térfogata közötti arány, amely a kisháztartások vásárlásának előfeltétele, a bükkével egyenlő. Semmi sem teszi tehát indokolttá azt, hogy a tölgy ne legyen éppen olyan kedvelt tüzelőszer, mint a bükk. Egyedül az a bükk tüzelő előnye a tölgygel szemben, hogy a bükk kevesebb piszkot ad, mert kérge nem hull le, de ez a körülmény egymagában nem eshet oly súlyosan a latba, hogy emiatt a tölgy tűzifát mellőzzük és a bükk tűzifának külföldről való beözönlése mellett a tölgyet termelő belföldi üzemek fájukat ne tudják értékesíteni.

Egyébként a kéreg lehullása által okozott 1—2%-os veszteség a tölgy tűzifának 10—15%-kal alacsonyabb árában bőséges kárpótlást talál.

A fokozatos használatokkal idő előtt túlságos mérvben megritkított erdőkben, a fák szabad állása következtében beállott elgallyasodása és az ezt követő csúcsszáradás, valamint a bükkösökben a héjaszás folytán, de a fiatalosokban visszahagyott böhönccé nőtt magfák kihasználása következtében is a selejtes és tuskós fa százaléka oly magasra szökik, hogy néha a végső használatokkal kitermelt tűzifának 80—90%-át is eléri s az így kikerülő fában nagyon sok a szíjács. Legtávolabb áll tőlem a gondolata is annak, hogy ebből a körülményből a fokozatos használatok ellen bármely káros következtetést vonjak le, mert ha a használatoknál ügyelünk arra, hogy az állományt jobban meg ne bontsuk, mint azt a felújulás érdeke megkívánja (ami 0.9—0.8 sűrűség mellett már rendszeren bekövetkezik), ha a tömeggyarapodást célzó ritkítást óvatosan vezetem s ha megtelepült fiataloson felül az idős állomány gyors, de a fiatalos védelmét nem veszélyeztető ütemben eltávolítom, nem megy tönkre az idős állomány faanyaga.

Az ilyen elrontott fa már nem igen piacképes, sőt még igen sok esetben szénésíteni sem lehet. Ez a piaci forgalomból egyszerűen ki van vonva. Pedig tudom, hogy sok ily fa pusztul el évről-évre Csonkamagyarországon is.

Azt pedig egyenesen érthetetlennek tartom, hogy miért kell a gyertyán tűzifát, amelynek a fűtőhatása a bükkét meghaladja, fajsúlya a bükkénél csak századrészekkel nagyobb, hulladékot nem ad, jóval olcsóbb áron elvesztegetni, mint a bükköt, mert különben nem kel el?! Tisztán érthetetlen ellenszenvből!

Visszaemlékszem az 1919—1920-as évekre, amikor még behozatalunk a legutóbbi évek behozatalának $\frac{1}{12}$ részét tette, minden anyag értékesíthető volt.

Reméljük, hogy a közelmúltban tett és a jövőben teendő lépések be fogják bizonyítani azt, hogy célirányos intézkedések foganatba tételével minden belföldi tűzifa elhelyezést nyerhet és meg fogják akadályozni annak lehetőségét, hogy a hazai gyengébb minőségű készletek figyelmen kívül hagyásával idegen fára vándoroljon ki a keservesen megszerzett magyar nemzeti vagyon.

A tűzifánál jóval kisebb, de még mindig hatalmas összeggel növeli kiadásainkat a bányafa.

Ezen a címen 4,916.000 P-t fizettünk ki az 1929. évben a környező államoknak.

A közelmúlt években nagy vita folyt arról, hogy a bányafaszükségletnek belföldi termelésből való fedezhetése céljából kívánatos volna a vágásfordulót leszállítani. Véleményem szerint a vágásforduló leszállításával ezt a kérdést egymagában megoldani nem lehet, mert bányafabehozatalunk mellett még tetemes szerfabehozatalunk is van s a vágásforduló leszállítása esetében még nagyobb mennyiségű vastag gömbfát kellene behoznunk, ami a mérleget még kártékonyabban befolyásolná.

Sokkal fontosabbnak tartanám hazai, nagytömeget adó faneveinknek a bányafatermelésre való alkalmatosságát revízió tárgyává tenni és az azokban hiányzó alkalmassági előfeltételeket technikai úton való beavatkozással megadni.

De a tetemes bányafabehozatal mellett is sajnos, azt kell

tapasztalnunk, hogy itthon termelt bányafánkat jelenleg értékesíteni nem lehet.

Ennek az okát egyrészt abban kell keresnünk, hogy bányatelepeink a csonkaország kerületein fekszenek, ahol a külföldi termelésű bányafa kisebb fuvarral tud bejutni, mint a hazai. A másik ok az, hogy bányáink szívesebben vásárolnak fenyő bányafát, mint tölgyet, mert kiváló tulajdonságai mellett könnyebb s így fuvarja kisebb. Viszont fenyő bányafát idehaza nem tudunk termelni fenyvesek híján.

Ezen, a normálisnak nem nevezhető állapoton további tarifakedvezmények nyújtásával a hazai termelésű bányafa hatóságos védelmével lehetne talán segíteni.

De remélnünk kell azt, hogy a gazdasági élet élénkebb lendületével a széntermelésünk is fokozódni fog s így a bányafaszükséglet is nagyobb lesz, úgy, hogy a bányafaszükséglet még a fentebbi támogatással sem lesz hazai termelésű anyaggal fedezhető.

Gondolnunk kell tehát eleve arra, hogy a tölgyön és az itthon termő fenyőn kívül melyek volnának azok a belföldön termő fafajok, amelyekből bányafát tudnánk termelni.

E tekintetben Tomasovszky Imre A Bányafa című munkájához forduljunk.

A bányafára alkalmas fafajoktól teherbíróképességet, tartósságot, lehetőleg könnyű súlyt és jó jelzőképességet kíván megalkalmaztatásuk.

Az akác minden feltételnek megfelel, kivéve a jelzőképességet, de kevés van belőle.

Igen kívánatos lenne, ha a hazai erdőkben nagy tömegben termő bükk, gyertyán és cser volna e célra alkalmazható. Tomasovszky szerint ezen említett fák alkalmaztatását elsősorban gyors romlásuk teszi lehetetlenné, mert az egyéb kívánt kelleknek megfelelnének.

Tudjuk azt, hogy a bükk még néhány évtized előtt talpfára sem volt alkalmas, éppen gyors romlása miatt. A Magyar Államvasutak érdeme az, hogy a helyes telítési eljárás bevezetése óta a telített bükk talpfa a telített tölgytalpfával teljesen egyenlő

értékűvé lett, tartóssága a tölgy talpfa tartósságával teljesen egyenlő.

Tudomásom szerint a bányafa telítésnél túlnyomórészt sós telítőoldatokat használnak s az olajjal való telítést nem igen alkalmazzák. Vajjon nem lehetne-e a bükk, gyertyán, cser bányafát is olajos telítőanyagok alkalmazásával, elfogadható költséggel oly tartóssá tenni, mint a tölgyet?

Amennyiben ez elérhető volna, a bányafabehozatal megszűnhetnék, mert a bükkösök és gyertyánosok előhasználati vágásaiból annyit lehetne termelni, hogy a hazai szükséglet bőségesen fedezhető volna. Ezzel az erdőbirtokosnak a válláról a bükkdorog egy részének az értékesítési gondjai is le volnának véve, a gyérítések jövedelmezőbben volnának végrehajthatók.

Miután Tomasovszky szerint a nyír igen alkalmas bányafára, talán jó lenne a kísérletezést erre is kiterjeszteni, ami a nem nagymennyiségű, de mégis számbajövő hazai nyírfának az értékesítési lehetőségét biztosítaná s nem kellene azt sem haszontalan gyomfaként kezelni.

Mindezek mellett kíváncsi lennék, hogy hegyvidékeinknek azon a részén, ahol a bükk nagyon gyengén megy, telepítsünk fenyőt. Nem látom én ebben a csonkaságunkba való belenyugvást, s ha, amit valamennyien nagyon kívánunk, jó sorsunk régi határainkat visszaadná, ezzel az alföldi széleken lévő hegyekben termelt fenyők is még mindig értékesíthetők lesznek, az Alföldhöz való közelségük adta kedvező helyzetük miatt.

